

5. Genomförande och konsekvenser

I det här kapitlet redovisas hur Mörbylånga kommun kommer att arbeta vidare när översiktsplan 2045 är antagen och har fått laga kraft. Vidare finns ett resonemang om hur kommunen avser arbeta vidare med kontinuerlig översiktlig planering. Här beskrivs även de konsekvenser som ett genomförande av planen bedöms kunna få. Lagstiftningen anger att en plan som anses ha stora konsekvenser för miljön ska åtföljas av en strategisk miljöbedömning med en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som också finns här.

Innehåll

Genomförande av översiktsplanen	1
Bostadsförsörjning	2
Mark för verksamheter och industri	3
Resurser.....	4
Markägande och kommunal markpolitik	4
Exploaterings förutsättningar.....	4
Samverkan och samarbete över gränser.....	4
Kontinuerlig översiktlig planering	5
Styrdokument och kunskapsunderlag för ÖP 2045.....	5
Länsstyrelsens synpunkter	6
Kommunfullmäktiges antagande	7
Konsekvenser av planens genomförande	7
Olika grupper.....	7
Hållbar utveckling och robusthet	7
Användbarhet och kontinuerlig översiktlig planering (KÖP).....	9
Miljökonsekvenser enligt MKB (samrådsversion)	9
Miljöbedömning (hämtat ur MKB)	9

Genomförande av översiktsplanen

Översiktsplanen anger de översiktliga dragen för hur den fysiska miljön ska kunna nå den angivna målbilden. Planen är knuten till lagstiftning (främst Plan- och bygglagen och Miljöbalken) och är inte juridiskt bindande utan vägledande. När planen tas fram genomgår den en omfattande demokratiska process och det politiska beslutet om antagande tas av kommunfullmäktige. Översiktsplanen blir därmed kommunens viktigaste styrdokument i strategiska frågor som gäller hur mark och vatten bäst bör användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen anger vägledande resonemang, ställningstaganden och riktlinjer som kan möjliggöra en viss utveckling i det långa tidsperspektivet. Mycket av det som anges i planen kräver mer detaljerad utredning för att se om det är möjligt att genomföra på den plats man vill. De områden som pekats ut för en särskild användning i översiktsplanen behöver därmed

ofta en fortsatt prövningsprocess med fördjupningar, detaljplaneprogram, detaljplanering och projektering för att säkerställa lämpligheten för användningen.

Översiktsplanen visar flera olika identifierade områden som översiktligt bedöms som lämpliga för viss typ av användning, utveckling eller bevarande. Kommunen bedömer att det i det här skedet har pekats ut ett överskott av mark, vilket bör kunna ge den valfrihet som behövs. En liten del av kommunens yta påverkas och en övervägande del kommer att förbli oförändrad.

För att översiktsplanens mål och visioner ska kunna bli verklighet krävs i många fall ekonomiska satsningar från kommunens sida, ofta i samverkan med andra aktörer. Prioritering blir ofta nödvändig. I frågor där ansvaret för genomförandet ligger utanför kommunens rådighet ger översiktsplanen viktigt stöd för kommunens vilja.

Bostadsförsörjning

Kommunen ska ha aktuell kunskap om bostadsförsörjningen. Kommunen gör befolknings- och byggprognoser och följer upp dessa minst en gång varje år. Långtidsprognoser görs varje mandatperiod. För Mörbylångas del handlar det i hög grad om att skapa förutsättningar för rätt typ av bostäder för grupperna äldre, barnfamiljer och unga vuxna som ska kunna flytta till en egen bostad och att landsbygden och mindre samhällen ska kunna hållas vitala genom generationsväxling. Ett genomförande av översiktsplanen ska stimulera till flyttkedjor, exempelvis genom att äldre kan och vill lämna större hus. Det kan inte uteslutas att jordbruksmark behöver tas i anspråk, men innan det sker ska nyttan av den föreslagna bebyggelsen vägas mot förutsättningarna på platsen och sättas in i ett helhetsperspektiv enligt exempelvis den modell som anges i översiktsplanen.

Översiktsplanens målbild, som hämtas från kommunens målbild i verksamhetsplan med budget för 2025, anger ca 18 000 invånare i hela Mörbylånga kommun till 2033. Beräkningar av lämplig utbyggnadstakt baseras på schablonsiffror. För att uppnå målet med bostäder behöver nya bostadsområden planläggas och byggas. Nya områden som kan komma att prövas i detaljplaneprogram och detaljplaner finns markerade i det kartmaterial som ingår i översiktsplanen. Det finns även befintliga byggrätter för bostäder och verksamhet/industri inom gällande detaljplaner och som ännu är obebyggda.

Kommunen ska ta hänsyn till de sociala aspekterna av bostadsförsörjning och ha aktuell kunskap om olika gruppers möjlighet till egen bostad. Kommunens Mark- och bostadsförsörjningsprogram ska ge mer detaljerat stöd för detta arbete.

Bostadsmarknaden ska även ses i ett regionalt perspektiv och där blir kommunens attraktivitet viktigt. Kommunen deltar aktivt i relevanta forum för bostadsmarknads- och bostadsförsörjningsfrågor. Exempel på parametrar som bedöms för att översiktligt avgöra lämpligheten i en lokalisering är;

- tillgänglighet till infrastruktur som gator, gång- och cykelvägar, kollektivtrafik, vatten, avlopp och el,
- risker
- barriärer
- områdesskydd enligt lagstiftning och/eller andra identifierade värden
- med mera, som avgörs utifrån platsen.

Mark för verksamheter och industri

Den mängd mark som behövs för framtida verksamheter och industri är svår att bedöma. Olika verksamheter behöver olika mängd mark och det är snarare läge och beskaffenhet som blir avgörande. I ÖP 2045 markeras flera områden som lämpliga för olika typer av företagande och vissa anges även lämpliga för industrier som kan ge upphov till olika störningar för boende och friluftsliv. Exempel på parametrar som bedöms för att översiktligt avgöra lämpligheten i en lokalisering är;

- tillgänglighet till infrastruktur som transportleder, vatten, avlopp och el,
- risker
- risken för störningar av och restriktioner för verksamheterna beroende på närhet till bostäder, skolor, äldreboenden etcetera),
- kommunalt markäggande,
- möjligheter för framtida utbyggnad,
- områdesskydd enligt lagstiftning och/eller andra identifierade värden
- skyltläge
- med mera, som avgörs utifrån platsen.

Det finns befintliga områden där verksamheten inte längre är aktiv, som mycket väl skulle kunna få nya verksamheter. Kommunen bedömer att det i det här skedet har markerats ett överskott av mark, vilket bör kunna ge den valfrihet som behövs. Kommunen behöver för sin egen verksamhet särskilt analysera behovet av mark för kommunal service av olika slag (skolor, äldreboenden med mera), hantering av avfall, dagvatten samt ytor för kustskydd och/eller planerad reträtt av befintlig bebyggelse, infrastruktur eller natur.

Vidare behöver kommunen utreda kommande behov av kapacitet i vattenverk, reningsverk med tillhörande nät. Det är en lång process för tillståndsansökan för vattenuttag och rening. Kommunen behöver ha en kontinuerlig strategisk fysisk planering inom det övergripande ansvaret för utvecklingen av vatten- och avloppsförsörjningen.

Översiktsplanen anger utveckling av landsbygden och med det tillkommer fler privata anläggningar eller gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp. Genom att välja ny teknik på privata avloppslösningar kan påverkan av utsläppen till vattenförekoster från privata anläggningar begränsas. Dessutom planeras att fler fastigheter ansluts till det allmänna VA-ledningsnätet eller till lokala avloppsreningsverk enligt den prioriteringsordning som anges i kommunens VA-plan vilket i sin tur innebär att utsläppen till vattendrag, grundvattentäkter och till Östersjön kan minska.

Mörbylånga kommun rymmer ett aktivt jordbruk och en omfattande djurhållning. Det är ytkrävande verksamheter som i ÖP 2045 behandlas under rubriken Areella näringar. Jordbruket som verksamhet ska inte ses som en avgränsad företeelse som sker ute på landsbygden utan är väl integrerad med samhället i stort. Maskiner rör sig på vägarna, dofter sprids och produkter kommer till butikerna genom ett avancerat system av tunga transporter och förädling på annan plats. Dessa företeelser ska ses som naturliga och värdefulla inslag i samhället. Det sker en omfattande produktion av livsmedel men produkter går i hög grad in till fastlandet för att förädlas till livsmedel. ÖP 2045 uppmärksammar behovet av markytor för förädlingsverksamheter.

Resurser

För att kunna genomföra de projekt som översiktsplanen anger behöver kommunen ha resurser för både ekonomi och nödvändiga kompetenser. De ekonomiska medlen för kommunens investeringar beslutas av kommunstyrelsen/kommunfullmäktige. Den strategiska och översiktliga planeringen följs av handlings-, eller utvecklingsplaner, detaljplanering, lov- och tillståndsgivning och ibland även projektering, projektledning, anläggning och förvaltning. Det är viktigt att denna kedja hålls intakt med nödvändig bemanning och kunskapsöverföring. I annat fall kan fördröjningar och missförstånd uppstå. Kommunen är positiv till att i vissa fall upphandla externa resurser för detta arbete, men det är viktigt att kompetensen även finns internt för att veta vad som bör efterfrågas och hur resultaten ska hanteras.

Det är även viktigt att olika detaljplaneprojekt samordnas och prioriteras övergripande med andra infrastrukturprojekt, såsom utbyggnaden av kommunalt VA, gång- och cykelvägar och liknande och annan kommunal service såsom, förskolor, skolor, äldreboenden med mera.

Markägande och kommunal markpolitik

Markägarna har en central roll för genomförandet av översiktsplanen. Det är genom markägarens initiativ som både förändring och bevarande kan förverkligas. Där kommunen är markägare finns möjlighet för kommunen att styra det som sker. Det är ett viktigt samspel mellan kommunen och de privata markägarna och kommunen ser positivt på privata initiativ.

Kommunen bör ha tillgång till en markreserv för framtida projekt och kan åstadkomma detta genom strategiska markköp. Ibland föredrar privata markägare annan mark i utbyte i stället för ett engångsbelopp vid ett förvärv. Det är därmed även fördelaktigt för kommunen att äga mark som man kan byta med.

Exploateringens förutsättningar

Utbyggnadstakten styrs till stor del av exploatörernas marknadsmässiga förutsättningar, såsom till exempel behovet av bostäder, betalningsvilja hos köpare, räntor, kostnader för material och arbetskraft, tillgång till byggbar mark och markpriser, politiska beslut inom byggsektorn, vad som händer i närområdet, den allmänna konjunkturen i stort med mera. Kommunens uppgift är att efter den fysiska planeringens lämplighetsprövning ha tillräcklig planberedskap för att uppfylla de demokratiskt beslutade målen och kunna erbjuda byggbar mark med tillhörande infrastruktur. Ibland behöver olika planarbeten och projekt prioriteras gentemot varandra för att säkerställa att resurser används så väl som möjligt.

Samverkan och samarbete över gränser

Människor påverkas allt mindre av administrativa gränser. Behovet att se Mörbylånga i ett större funktionellt sammanhang har därmed ökat ytterligare. Kommunen har sedan tidigare väl utarbetade kanaler för samverkan och samarbete även utanför kommunens gränser. Framtida utmaningar inom välfärd och samhällsservice motiverar att det gemensamma gränsöverskridande arbetet ytterligare förstärks. Exempel på områden där detta bedöms bli särskilt viktigt är:

- Kunskapsunderlag som ger en aktuell gemensam bild, exempelvis genom regionalt strukturbildsarbete och nätverkande
- Biologiska kretslopp, djur, natur och friluftsliv
- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Teknisk infrastruktur, exempel elnät, vatten och spillvatten

- Kommunal- och regional service med fokus på skolor, förskolor, äldreboende och vård
- Relevant och tillräcklig kompetens
- Arbetsmarknad
- Bostadsförsörjning
- Beredskapens rumsliga och strukturella dimensioner

Samtliga punkter som nämns ovan har belysts på flera olika ställen i denna översiktsplan.

Kontinuerlig översiktlig planering

Planlagstiftningen (Plan- och bygglagen) uttrycker krav på en kontinuerlig översiktsplaneprocess. Syftet med detta är att hålla översiktsplanerna aktuella och användbara. För att åstadkomma detta krävs att Kommunfullmäktige ska besluta om en planeringsstrategi senast 24 månader efter varje ordinarie val, där planeringsstrategin ska beskriva hur aktuell planen är och hur man tänker sig att arbeta med översiktlig planering framöver. Om fullmäktige inte tar ett sådant beslut inom den angivna tiden upphör översiktsplanen att vara giltig och kan därmed inte läggas till grund för övergripande myndighetsbeslut och andra beslut av långsiktig och övergripande karaktär. En sådan situation innebär även att detaljplaner behöver tas fram enligt utökat förfarande (Plan- och bygglagen kap 5 § 7)

För att åstadkomma en effektiv process för kontinuerlig översiktlig planering behövs att;

- kunskap och styrdokument som är underlag för översiktsplanen är aktuella och baseras på regelbunden uppdatering
- kunskapsunderlag och styrdokument som berör rumsliga dimensioner och strukturbildande aspekter med markanspråk är GIS-baserade (knutna till kartor)
- kommunen ha en permanent organisation för strategiska översiktliga frågor enligt Plan- och bygglagen som ansvarar för att kunskapsunderlag och styrdokument tas fram och hålls aktuella.

Länk till [Planeringsstrategi för ÖP 2014](#) (2024)

Styrdokument och kunskapsunderlag för ÖP 2045

En översiktsplan baseras på en mycket stor mängd underlag, Det är nationella och regionala mål, planer och program men också politiskt beslutade styrdokument och olika kunskapsunderlag som specifikt rör Mörbylånga kommun. Under arbetet med översiktsplanering bedöms aktualiteten för underlagen.

Kommunala styrdokument som (januari 2025) bedöms vara relevanta och aktuella;

- Avfallsplan 2023-2030
- Dagvatten- och skyfallsplan (2023) Tillägg till ÖP 2014
- Grönstrukturplan Färjestaden (2019) Tillägg till ÖP 2014
- Miljö- och klimatstrategi 2023 -2030
- Näringslivsstrategi 2022-2030
- VA-policy (2023)
- Risk och sårbarhetsanalys (2023)

- Kulturstrategi för Mörbylånga kommun 2016-2025
- Natur, fritid- och idrottsstrategi 2023-2030

Kunskapsunderlag som årligen bör stämmas av och hållas aktuella är;

- Befolkning, besökare, näringsliv, arbetsplatser, upplevd livskvalitet m.m.
- Bostadsförsörjning
- Klimatförändringar och dess konsekvenser för människor, bebyggelse, infrastruktur, djur och natur
- Klimatpåverkan
- Trafik och mobilitet
- Planberedskap (outnyttjade byggrätter i laga kraft-vunna detaljplaner)
- Kommande detaljplanearbete
- Kommunens arbete med utbyggnad av vattentjänster
- Skyddsvärden (Relevanta riksintressen, Världsarv, lokala natur-, kultur- och friluftslivsvärden, jordbruksmark, vattenresurser, artskydd, förorenad mark, fornlämningar, Försvarets intressen med mera.)

Följande behov av nya eller uppdaterade styrdokument har identifierats under hösten 2024.

- Mark- och bostadsförsörjningsprogram (enligt lagstiftning)
- Lokalförsörjningsplan
- Energiplan (enligt lagstiftning)
- VA-plan
- Vattentjänstplan
- Kulturmiljöpolicy
- Mobilitetsplan
- Grönstrukturplan för större del av kommunen

Följande fördjupningar, planprogram och tillägg till ÖP 2014 släcks ut antingen genom att ÖP 2045 får laga kraft eller genom annat aktivt beslut av kommunen;

- Fördjupning Stora Frö och Sandbergen (2008)
- Planprogram Torslunda 2:24 mfl (oklar status)
- Vindkraftsplan (2011), Mörbylånga kommuns del av dokumentet

Länsstyrelsens synpunkter

Länsstyrelsen ger kommunen stöd och vägledning i flera viktiga frågor bland annat under processen att ta fram översiktsplanen. Länsstyrelsen beslutar om en lämplig avgränsning av den strategiska miljöbedömningen och samordnar de olika myndigheternas synpunkter i de två skedena Samråda respektive Granska. Om Länsstyrelsen i skede Granska uttrycker synpunkter som avviker från hur kommunen vill planera ska det visas tydligt i översiktsplanen så att det lätt går att urskilja.

Kommunfullmäktiges antagande

Efter att en översiktsplan gått igenom hela framtagandeprocessen och de två perioderna av synpunkter och medborgardeltagande (skede Samråda respektive skede Granska) ska den antas av kommunfullmäktige.

Fram tills att ÖP 2045 blivit antagen och fått laga kraft är det ÖP 2014 och dess fördjupningar och tillägg som gäller, förutsatt att kommunfullmäktige inte beslutar något annat.

Konsekvenser av planens genomförande

Planlagstiftningen anger att konsekvenserna av översiktsplanens genomförande tydligt ska framgå.

Med hjälp av ÖP 2045 vägleds det översiktliga och strategiska tänkandet så att kommande åtgärder i den fysiska miljön sker i riktning mot ett hållbart och robust samhälle. Eftersom en översiktsplan inte är bindande utan vägledande för åtgärder som berör samhället som helhet, det man kallar allmänna intressen, finns det ett stort antal möjliga utfall. Ytterligare beslut behöver tas innan översiktsplanen blir genomförd och den övergripande bedömningen om möjliga konsekvenser förutsätter att lagar och regler följs. Översiktsplanen i sig kan alltså inte säkerställa en viss utveckling, men den får sin styrverkan genom att många är delaktiga under framtagandeprocessen och därmed enas om den utveckling som bedöms önskvärd och möjlig. Planen ska antas av de förtroendevalda i kommunfullmäktige vilket borgar för representativ demokrati.

Olika grupper

Olika grupper har olika behov och möjligheter att påverka samhällets utveckling. Även om en översiktsplan fokuserar på den fysiska miljön och kräver övergripande och allmängiltiga perspektiv på samhället som helhet finns ändå anledning att reflektera över vilka konsekvenserna kan bli för olika grupper i samhället. Inom grupperingar finns dessutom olika maktförhållanden och grad av utsatthet som kräver nyanserad analys i fortsatt planering och lovgivning där det blir viktigt att inte slentrianmässigt anta ett ensidigt perspektiv. Särskilt viktigt är konsekvenserna för barn, ungdomar och unga vuxna. Det krävs ofta särskilda satsningar för att nå denna grupp och Mörbylånga kommun har därför under processens gång arbetat särskilt med detta.

Grupper och individer har olika föreställningar om hur framtiden bör se ut. Vissa ser på jordbruk och djurhållning som självklara inslag i vardagen och i det öländska landskapet medan andra i högre grad uppmärksammar lukten från gödsel och de störningar i trafiken som jordbruksmaskinerna periodvis ger. För vissa upplevs åsynen av vindkraftverk som en skada på livsmiljön och risk för sänkt fastighetsvärde medan det för andra, främst yngre människor, ger en positiv signal om samhällets långsiktiga ansvarstagande för energiförsörjningen.

Hållbar utveckling och robusthet

I ÖP 2045 uppmärksammas flera rumsliga faktorer som är avgörande för ett långsiktigt hållbart och robust samhälle. I planen läggs stort fokus på behovet av anpassning till framtida förhållanden, men också på mer grundläggande mänskliga behov som en egen lämplig bostad för hela vuxenlivet, trygg uppväxtmiljö, meningsfull fritid och möjligheter till vistelse i gröna och vackra miljöer, mobilitet med mindre klimat- och miljöpåverkan, arbetstillfällen, vård och omsorg, utbildning, livsmedel, service av olika slag, rent vatten, frisk natur och frisk luft. ÖP 2045 uppmärksammar genom vägledande resonemang den fysiska miljöns påverkan på

människors mående såväl som på känslan för och ansvarstagandet för omgivningen. I hög grad handlar det om att miljöer underhålls och känns omskötta, vilket inte direkt kan regleras genom ÖP, men det ger viktiga signaler om kommunen väljer att satsa på ett område eller inte.

Samhället är i behov av flera omställningar som kan upplevas som utmanande eftersom det i flera fall kräver nya sätt att tänka. Det handlar bland annat om anpassning till ett förändrat klimat, ökad andel äldre i befolkningen och minskat barnafödande, ökat behov av lokal produktion av förnyelsebar energi och livsmedelsförädling, risk för kompetensbrist, uppskruvad hotbild internationellt såväl som inom landet och därmed ett ökat behov av beredskap inför kris, krig och andra störda förhållanden.

I ÖP 2045 anges att exploatering på jordbruksmark inte kan uteslutas, men att det ska ske först efter noggrann analys och genomgång av både behov och förutsättningar. En särskild modell för detta beskrivs. Jordbruksproduktionen inom kommunen är god och har potential att kunna fortsätta. De areella näringarna producerar gott om råvaror som blir livsmedel, men förädlingen av dessa sker i hög grad på fastlandet. I ÖP 2045 uppmärksammas detta förhållande men planen öronmärker inga områden för livsmedelsförädling utan pekar ut ytor som på översiktlig nivå bedöms lämpliga för olika verksamheter. Förändringar i klimatet påverkar odlingsförhållanden, i vissa avseende till det bättre genom exempelvis längre odlingssäsong, men vattentillgången för både grödor och djurbesättningar kan försämrans. Klimatförändringar ökar även risken för skyfall och långvarig återkommande torka. Viktiga verktyg för att värna mängden grundvatten och främja ny grundvattenbildning är att fördröja dagvattnets rörelse i landskapet i syfte att möjliggöra ökad infiltration. Grundvattnets kvalitet värnas genom att ha god kontroll på risken för föroreningar och genom att reglera bebyggelse och verksamheter som får tillkomma i de känsliga områdena. I ÖP 2045 uppmärksammas dessa känsliga områden och särskilda riktlinjer råder där redan. Det omgivande havet är också en viktig resurs för vattenförsörjning genom avsättning som kan komma att öka i betydelse i framtiden.

Mörbylånga kommun är populärt för semesterboende och som besöksmål, främst under ferieperioder och vid särskilda evenemang. Under vissa perioder betyder det att belastningen på vägar och parkeringar vid olika besöksmål ökar mångfaldigt med risk för trängsel, buller och avgaser men även behovet av vatten- och avlopp varierar stort över året. Erfarna önlänningar förstår de här skillnaderna och anpassar sig efter det, men i samhällsplaneringen kräver flera lagstiftningar att beräkningar och simuleringar av framtida förhållanden görs på den ibland ganska kortvariga maxbelastningen. Att kommunen är attraktiv för fritidsboenden medför även att priser på fastigheter i attraktiva lägen ökar. Kommunen har ansvaret att främja bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet. Det råder brist på bostäder särskilt anpassade för den åldrande befolkningen och för unga vuxna som vill flytta hemifrån, men kommunen vill även möjliggöra ny bebyggelse för villor som efterfrågas av många. I de flesta fall är det positivt att ny bebyggelse kan tillkomma i närhet till befintlig infrastruktur men kommunen ser även positivt på bostäder och alternativa verksamheter på landsbygden och i de mindre orterna. Exempelvis kan det vara viktigt att kunna bygga ett bostadshus i närhet till ett lantbruk för att möjliggöra generationsväxling eller uppföra en byggnad för kompletterande verksamhet. Boende och verksamheter på landsbygden innebär dock en högre grad av bilberoende, så spridd bebyggelse utan närhet till service, fritidsaktiviteter och infrastruktur ska undvikas.

Kommunen har en organisation som kontinuerligt arbetar för att minska risker och öka robustheten i samhället. I arbetet ingår olika klimatrisker men också den ökade hotbilden och behovet av beredskap för kris, krig och andra störda förhållanden. Kommunen samarbetar med Länsstyrelsen, olika myndigheter och totalförsvarets olika grenar. En stor del av detta arbete är säkerhetsklassat och redovisas därmed inte öppet, men medborgare såväl som besökare ska kunna känna sig trygga med att rätt personer inom kommunen har relevant kunskap. Till klimatriskerna räknas översvämning till följd av havsytans höjning och skyfall, värmebölja, torka och vattenbrist. Kommunen bevakar även hur dessa konsekvenser av ett förändrat klimat kan leda till mer lätttrörliga markföroreningar, höjd grundvattennivå, saltvatteninträngning i vattenmagasin och invasiva arter. Även om de flesta konsekvenserna av ett förändrat klimat kan befaras vara negativa uttrycker ÖP 2045 också värdet av att ta tillvara de eventuellt positiva konsekvenser som kan tänkas uppstå. Till dessa kan räknas en längre odlings säsong och fler besökare som vill undvika värmeböljor någon annanstans.

Användbarhet och kontinuerlig översiktlig planering (KÖP)

En översiktsplan ska vara användarvänlig, aktuell och ändamålsenlig. Översiktlig planering ska numera ske kontinuerligt i enlighet med planlagstiftningen. Arbetet med och genomförandet av ÖP 2045 innebär även att kommunen som organisation arbetar för att hålla viktiga kunskapsunderlag och styrdokument aktuella och användarvänliga. Den processen förutsätts i hög grad vara digital och GIS-baserad¹. Det betyder att den stora mängd kunskap som krävs för att kommunen på ett effektivt och ändamålsenligt sätt ska kunna utföra fysisk samhällsplanering och andra viktiga uppgifter, i möjligaste mån ska finnas i lättåtkomliga och överskådliga digitala system. Det är en process som pågår inom kommunen, men också hos Länsstyrelsen, Region Kalmar län och hos olika myndigheter.

Miljökonsekvenser enligt MKB (samrådsversion)

Planlagstiftningen anger att en översiktsplan, som anses ha stora konsekvenser för miljön, ska åtföljas av en strategisk miljöbedömning (SMB) och resultera i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Miljöbedömningen har integrerats i arbetet med översiktsplanen och anpassningar har successivt genomförts i syfte att minska negativ miljöpåverkan och dra nytta av de positiva.

MKB:n för samrådsversionen av ÖP 2045 har upprättats i enlighet med Miljöbalkens krav av extern konsult *Vatten och samhällsteknik* (VOS). Under hösten 2024 hölls ett avgränsningssamråd med Länsstyrelsen i syfte att ringa in de frågor som vid ett genomförande av planen bedöms kunna ge betydande miljöpåverkan.

Länk till [Miljökonsekvensbeskrivningen för ÖP 2045 samrådsversion](#)

Miljöbedömning (hämtat ur MKB samrådsversion)

Riksintressen

Planförslaget bedöms inte få någon *påtaglig* negativ påverkan på riksintressen utifrån vad som kan bedömas på denna översiktliga nivå. I vissa fall överlappar kommunens intentioner med riksintressen och i dessa fall kommer frågan att utredas i samband med planläggning och/eller lov- och tillståndprocesser så att den negativa påverkan ska kunna minimeras eller helt undvikas.

¹ GIS = Geografiska informationssystem, det vill säga information kopplat till punkter, linjer eller ytor som visas på en karta.

Boendemiljö och service

Bedömningen är att ÖP-förslaget svarar väl mot kommunens egna mål, ställningstagande och riktlinjer. Det finns ett strategiskt tänkande utifrån den efterfrågan man ser i kombination med den infrastruktur och service som redan finns. Även om man i första hand satsar på vissa tätorter och områden så är man positiv till utveckling även på landsbygden. Även om fokus på utvecklingen inom kommunen ligger i den nordvästra delen, så är det viktigt att arbetet med bostads-försörjning och tillgång till service även omfattar den sydöstra delen av kommunen.

Kommunikationer

Kommunens riktlinjer och ställningstagande i ÖP:n visar på att kommunen har höga ambitioner särskilt gällande oskyddade trafikanter, vilket svarar väl mot ÖP:ns värden och hänsyn gällande kommunikationer. Inriktningen mot att i första hand planera för nya bostäder i befintliga tätorter och en bytespunkt mellan olika trafikslag, svarar också väl mot målet om goda möjligheter att resa och en jämlik tillgänglighet.

Friluftsliv och rekreation

Det är positivt att kommunen har pekat ut områden för *Natur och friluftsliv*, *Grönområde och park* i ÖP:n och att det finns en grönstrukturplan för Färjestaden. Eftersom flera av ytorna för *Grönområde och park* överlappar med utbyggnads-områden bör man överväga att justera avgränsningen för utbyggnadsområdena så att det blir tydligt att man avser att värna om *Grönområde och park* inom vissa områden. Det är en fördel om kommunen arbetar vidare med grönstrukturplaner och planerar för förbättringar av tillgången till grönstruktur i den befintliga miljön. Vid exploatering och förtätningar inom tätortsnära grönområden är det viktigt att kompensationsåtgärder görs genom förbättringar av befintliga grönområden och parker.

Naturmiljö och landskapsbild

Den samlade bedömningen är att den negativa påverkan på naturmiljön och landskapsbilden är liten utifrån vad som kan bedömas på den här övergripande nivån. För några områden behöver det förtydligas om vilken påverkan som kan förväntas och vad som motiverar en exploatering inom riksintresseområden.

Strandskydd

Områdena i ÖP-förslaget är ganska grovt avgränsade och för några av de berörda områdena är det bara en mindre del som ligger inom strandskydd. I efterföljande planarbete får det utredas om det finns skäl att upphäva strandskyddet. Ett exempel på var strandskyddet kan behöva upphävas är inom hamnområden.

Vattenmiljö

Oavsett var ny bebyggelse lokaliseras så leder det i de flesta fall till att fler ytor hårdgörs och därmed ökar mängden dagvatten. Numera ställs alltid krav på att dagvatten renas vid en exploatering men trots det så är det ofta ofrånkomligt med ökade utsläpp av olika ämnen och särskilt när skogsmark exploateras. Det som kan göras i dessa fall är kompensationsåtgärder genom rening av dagvatten från befintliga miljöer, för att ta ett helhetsgrepp inom ett avrinningsområde till en vattenförekomst.

Dricksvatten

Kommunen har omfattande ställningstagande och riktlinjer som handlar om att värna vattenresurser och hantera dagvatten på ett klokt sätt. Eftersom Öland har problem med vattenbrist, har man inom kommunen stor erfarenhet av resurs-hushållning vad gäller vatten i olika sammanhang som exempelvis dricksvatten till människor och djur samt bevattning av grödor. Det är en styrka att det finns relativt många vattentäkter inom kommunen och man har ett väl utbyggt ledningsnät för vattenförsörjning även på landsbygden.

Kulturmiljö

Förutom att arkeologiska utredningar måste göras när fornlämningar riskerar att påverkas, bör konsekvensutredningar göras för kulturmiljön i de fall som exempelvis en plan eller program omfattar värdefulla kulturmiljöer som påverkas av ny bebyggelse eller förtätningar/ändringar av byggnader. Detta gäller särskilt om ny bebyggelse blir aktuell i radbyar, som i de flesta fall ligger inom riksintresseområde för kulturmiljö.

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Det kommunen kan göra för att bidra med minskad klimatpåverkan genom sin översiktsplan är avsätta lämpliga områden för olika ändamål inklusive bevarande och ta fram styrdokument för fortsatt planarbete. Att planera bebyggelsen så att olika målpunkter är möjliga att nå med kollektivtrafik är en viktig del av den fysiska planeringen för att minska bilberoendet. Kommunens planering är i huvudsak koncentrerad till tätorterna vilket är positivt genom att befintlig infra-struktur kan användas. Planeringen för bytespunkter mellan olika trafikslag är också positivt och gynnar minskat bilåkande och samåkning.

Kommunens ställningstagande gällande vindkraft och solenergi är positivt och en biogasanläggning finns sedan tidigare i kommunen.

Kommunen är medveten om kommande risker och arbetar aktivt med planering för kustskydd för områden som riskerar att översvämmas i framtiden. Frågan om planerad reträtt kan vara ett alternativ tas också upp i ÖP-förslaget och det finns en möjlig yta i Mörbylånga redovisad.

Areella näringar

Eftersom Mörbylånga kommun är en jordbrukskommun så är det oundvikligt att jordbruksmark måste tas i anspråk om kommunen vill planlägga för ny bebyggelse eller nya förbifarter. Kommunens förslag på ny bebyggelse ligger i anslutning till annan bebyggelse vilket är en fördel ur brukningssynpunkt. ÖP:n bedöms ha tagit tillräcklig hänsyn till jordbruksmark på denna översiktliga nivå. Fördjupade utredningar enligt kommunens metod och analys kan göras i kommande planarbeten.

Beredskap

Det är positivt att kommunen uppmärksammar beredskapsfrågorna inom olika områden och identifierar vad som behöver göras. Frågan bedöms som fortsatt viktig för den fysiska planeringen.

Hälsa och säkerhet

Bedömning buller

Även om flera av ÖP-förslaget utbyggnadsområden gränsar till större vägar så bedöms detta inte vara något problem att hantera i detaljplaneskedet. Bullerberäkningar görs normalt när bostäder planeras i närheten av vägar och det finns möjlighet att placera och utforma bebyggelsen så att riktvärdena för buller klaras.

Bedömning radon

Det bedöms inte vara något problem med att planera för nya bostäder och lokaler inom områden med förhöjda radonhalter i marken. Numera finns kunskap om radonsäkert/radonskyddat byggande så att radongasen inte tränger in i byggnader.

Bedömning olycksrisker och säkerhet

Om det planeras för bebyggelse inom 150 meter från större vägar där transporter med farligt gods sker i större omfattning, bör det göras en riskutredning i sam-band med planläggning.

Bedömning miljöfarlig- och farlig verksamhet

Det finns inte några kända större problem med störningar eller risker från befintlig miljöfarlig verksamhet inom kommunen som berör bostadsområden. Störningar förekommer troligtvis ändå i viss omfattning kring flera verksamheter, som exempelvis lantbruksföretag, vilket är att betrakta som normalt på lands-bygden.

Bedömning förorenade områden

Ofta innebär en exploatering inom ett förorenat område att en sanering görs tidigare än den annars skulle ha gjorts, vilket är positivt med hänsyn till människors hälsa och miljön. Det viktiga är att undersöka om marken och grundvattnet är förorenat i samband med planläggning och dagvattenhantering. Generellt finns alltid föroreningar i marken i närheten av större vägar.

Miljö kvalitetsnormer

Bedömning vatten

Rening av dagvatten och en låg andel hårdgjorda ytor bidrar till att minimera påverkan på vattenförekomsterna. I de fall jordbruksmark kommer exploateras finns förutsättningar för en minskning av näringsämnen till vattenförekomsterna, även om detta inte ska motivera en sådan exploatering eftersom exploatering av jordbruksmark är negativt för livsmedelsförsörjningen.

Bedömning omgivningsbuller

ÖP-förslaget bedöms inte påverkas av förordningen om omgivningsbuller utan det är Trafikverket som berörs av detta.

Bedömning luft

Ett genomförande av ÖP-förslaget bedöms inte påverka luftkvaliteten på ett betydande sätt och inget tyder på att MKN riskerar att överskridas i framtiden i kommunen. Inga särskilda insatser behövs från kommunen för att hantera den befintliga luftkvaliteten, men positiva synergieffekter kan uppstå i samband med andra insatser för att förbättra den bebyggda miljön. Det kan till exempel handla om minskat bilåkande i tätorterna, fler elektrifierade fordon eller mer grönska.

Miljö kvalitetsmål

Generellt är det ofrånkomligt att de flesta miljö kvalitetsmål påverkas negativt när natur- och jordbruksmark exploateras och när befolkningen och antalet turister ökar, vilket kräver ökade resurser. Med en god planering kan kommunen mildra effekterna och miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* kan påverkas positivt. Om exploatering av nya områden kombineras med förbättringar i den befintliga miljön kan en försämring kompenseras.

Risk för betydande miljö påverkan

Kommunen anger ett antal aspekter som kan medföra en betydande miljö-påverkan (se under *Avgränsning* sidan 3). Bedömningen är att kommunen gjort en riktig analys och att detta är viktiga frågor att utreda vidare framöver. Riksintressen bör inte vara något hinder om anpassning och hänsyn tas vid plan-läggning medan områden med specifikt skydd som exempelvis naturreservat bör undvikas helt vid exploatering. Utbyggnadsområden som berör riksintresse-områden och områden med skydd bör studeras noga innan områdets slutliga avgränsning görs och motiveras.

Generellt är bedömningen att mer kunskap behövs inom exempelvis följande områden som underlag inför framtiden. De flesta frågorna handlar om att ha en god beredskap och att få fördjupad kunskap om konsekvenserna för olika värden och resurser.

- Hur kan dagvattenhantering och kustskydd fungera ihop?
- Hur kan vattenförsörjningen klaras med fler invånare och turister?
- Hur påverkar exploatering på jordbruksmark livsmedelsförsörjningen?
- Har civilförsvaret och totalförsvaret något uttalat ytbehov?
- Vilken typ av exploatering är möjlig och lämplig i olika radbyar med hänsyn till kulturmiljön och landskapsbilden?